

کلمات مترادف

جان فشانی: خودکشی جان

جوامع: جامعه‌ها

بشری: انسانی

ارج نهادن: کمالات برپا داشتن

برآمد: بالا آمد

چله: زه کمان، قسمت کششی کمان

پاسداری: محافظت، نگهداری

بی شمار: بی‌اندازه

مقدس: پاک

تحمیلی: اجباری

اوراق فروشی: جایی که در آن پاره‌های آرم‌بیل یا
رسایل دیگر فروخته می‌شود.

اوراق:
اعزای هنری: پاره‌ها - جمع درق
گورستان: قبرستان

فرسوده: کهنه

بعشی: بی‌شعور، بی‌تفاوت عراق در زمان

صدام

اشغال: تصرف کردن

کوتاهی کردن: ... محصور کردن - سهل انگاری کردن

همت: ... قصد - اراده - عزم قوی

درنگ: صبر

تن به تن: ... به‌شمار

الکن: کسی که به‌تندی به هنگام مصیبت گریه نکند

خُمپاره: سلاحی جنگی

مُدافع: دفاع کننده

تردید: ...

اسارت: اسیری - حبس - گرفتاری

زینت: زیبایی

ساعی: کوشا، سعی کننده

مُتدین: ... چهره - ...

محبوب: دوست داشتنی

تبعید: دور کردن

دلا: ای دل (منادا)

تلفات: جمع تلف، کشته‌ها، نابود شده‌ها

ناکام بگذارند: بی‌نتیجه بگذارند (در درس)

چشم انتظار: کنایه از منتظر بودن

محاصره: دور تا دور چیزی را گرفتن

غافل: بی‌توجه، غافل

دژخیم: بد نهاد، بدجنس

مُقابله: ...

مُدعی: ...

شرمگین: خجالت‌زده

سقوط: در درس به معنی «متصرف شدن» و «به دست دشمن افتادن»

کلمات متضاد

اسارت $\neq$ رهایی (آزادی)

تحمیلی $\neq$ اختیاری

سقوط $\neq$ صعود

خروشان $\neq$ آرام

ناگوار $\neq$ گوارا

کلمات هم خانواده

هدف، اهداف، هدفمند

محدود، حد، حدود، محدوده

مقدس، قدس، قداست، اقدس

مانع، منع، موانع

وسعت، وسیع، توسعه

عقب، تعقیب، عقاب، عقوبت، عاقبت

آثار، اثر، مؤثر، تأثیر

تأسیس، اساس، مؤسس، مؤسسه

محاصره، حصیر، حصار، محصور (زندانی)

اسارت، اسیر، اسرا

شغل، اشغال، مشغله، مشغول

مزار، زائر، زیارت

مدافع، دفع، دفاع، تدافعی

مقابله، تقابل، قبل

تحمیلی، حمل، حامل، محموله، تحمل

استقامت، مقاوم، مقاومت

ساعی، سعی

تبعید، بعید، بعد، ابعاد، بعداً

نفوذ، منفذ، نافذ

تلفات، اتلاف، تلف

بخوان و بدان

نشانه‌های نگارشی

علامت‌هایی هستند که به درست خواندن و درک کردن معنی و مفهوم متن‌ها کمک می‌کنند.

چند علامت نگارشی پرکاربرد:

نقطه (.)

(۱) در پایان جمله‌های خبری و جملات امری از این نشانه استفاده می‌شود.

مثال: شغل دریاقلی، اوراق فروشی بود.

برخیز.

(۲) در میان حروف اختصاری به کار می‌رود.

مثال: نظامی زاده‌ی ۵۳۵ هـ. ق در گنجه است.

ویرگول یا درنگ‌نما (،)

ویرگول نشانه‌ی درنگ در جمله است.

(۱) میان عبارت‌ها و جمله‌هایی که از نظر معنی به هم مربوط هستند.

مثال: اگر کوتاهی کنی، همه‌ی شهر و دیار نابود خواهد شد.

(۲) برای جدا کردن کلمه یا عبارتی توضیحی

مثال: آرش، دلاور مرد ایرانی، دلیرانه بر قلعه‌ی دماوند برآمد.

«دلاور مرد ایرانی، توضیحی است که برای «آرش» بیان شده است و قبل و بعد از آن، «ویرگول» دیده می‌شود.

(۳) بین کلماتی که می‌خواهیم یک چیز مشخص درباره‌شان بگوییم.

مثال: درباره‌ی دیده‌ها، شنیده‌ها، خوانده‌ها و آموخته‌ها پرسیم.

(۴) برای جلوگیری از اضافه کردن کسره (ـ) به پایان بعضی کلمات.

مثال: جان و دل. رایگان بیفشانیم

دو نقطه (:)

(۱) پیش از نقل قول مستقیم

مثال: گفت: «می‌آیم دنبالت».

۲) هنگام توضیح دادن

مثال: نهاد: قسمت اول هر جمله است.

۳) هنگام برشمردن اجزای یک چیز

مثال: عنصرهای چهارگانه عبارتند از: آب، خاک، باد و آتش

۴) هنگام معنی کردن

مثال: نخجیر: شکار

نقطه- ویرگول (؛): مکثی طولانی‌تر از ویرگول و کوتاه‌تر از نقطه است.

۱) قبل از یعنی و مثلاً

مثال: او انسانی دلسوز است؛ مثلاً در تمام درس‌ها کمک می‌کند.

۲) بین دو جمله که یک معنی را می‌رسانند.

مثال: او نه تنها خشمگین نشد؛ بلکه بسیار هم با آرامش رفتار کرد.

گیومه « »

۱) اگر بخواهیم، عین سخن کسی را نقل کنیم، آن را داخل گیومه قرار می‌دهیم.

مثال: پیامبر (ص) فرمودند: «پاکیزگی نیمی از ایمان است».

۲) برای مشخص کردن واژه یا ترکیبی خاص

مثال: شهید «دریاقلی سورانی» از دلاور مردان دوران دفاع مقدس بود.

علامت سؤال (?)

۱) در پایان جمله‌های پرسشی

مثال: فرق تو با بچه‌های دیگر چیست؟

۲) برای نشان دادن شک و تردید

مثال: اگر بروم او را می‌بینم؟

۳) برای ریشخند (تمسخر)، در این صورت، علامت سؤال با علامت تعجب همراه می‌شود.

مثال: تو دانش آموز زرنگ کلاس هستی؟!

علامت تعجب (!)

در پایان جملات تعجبی و جملاتی که یکی از حالات عاطفی، مثل آفرین، تأکید، افسوس، آرزو، دعا، ندا، ناراحتی، خوشحالی و... را نشان می‌دهند، می‌آید.

مثال: خدا می‌دانست چه اتفاقات ناگواری می‌افتاد! (حالت تأثر)

دریاقلی! رکاب بزن، یا علی بگو (ندا)

حتماً دریافتید منظورم از این فرزندان عزیز، چه کسانی هستند! (تأکید)

پیرانتز یا کمانک ()

عبارت توضیحی را داخل کمانک قرار می‌دهیم.

مثال: دشمنان به هر سه‌ی ما (شما، وطن و من) تاخته‌اند.

مزار این شهید دلاور در بهشت زهرا (س)، قرار دارد.

خط تیره (-)

جملات و عبارات توضیحی را بین دو خط تیره، قرار می‌دهیم.

مثال: روستای ما - زادگاه من - همیشه، در خاطراتم جاودانه است.

کروشه یا قلاب [چنگک]

نشانه‌ی اضافه کردن مطلبی یا توضیحی در ضمن نوشته یا سخن شخص دیگری است؛ این افزوده ممکن است جزئی از یک کلمه یا کلمه‌ای از یک عبارت جمله و یا بیشتر باشد.

مثال: راست گفتن پیشه گیرید که روی را روشن دارد و |مردمان| راست‌گویان را دوست دارند.

در نمایشنامه‌ها بیشتر از قلاب استفاده می‌کنند.

مثال: معلم |با مهربانی و لبخند| گفت: پسرم چرا دیر آمدی؟

نوجه: با کاربرد برخی از نشانه‌های نگارشی دیگر نیز در سال‌های آینده آشنا خواهید شد.

املا دان

یکی دیگر از راه‌های درست نویسی و تقویت املا جست‌وجوی بعضی از کلمات با نشانه‌های خاص بعد از خواندن متن است. برای این کار می‌توان تمرینات زیر را انجام داد.

الف: پنج کلمه‌ای که نقطه ندارند را از درس دریا قلی پیدا کن و بنویس.

دریا

الک

ماه‌های

سوار

گاهی

ب: پنج کلمه‌ای که سه نقطه دارند را از درس دریا قلی پیدا کن و بنویس.

می‌پند

میاندار

دچار

سخت

سراشت

پ: کلماتی که در درس دریا قلی از حروف (ح، ق، غ، ص، ظ) استفاده شده را پیدا کن و بنویس.

صاعده

انتظار

اتفاقات

مقدس

اشغال

خاکگیر

ت: از درس دریا قلی بگرد و پنج کلمه‌ای را که احتمالاً برای اولین بار به گوش تو رسیده پیدا کن و آن‌ها را بنویس: مانند: الکن

مدافعان

کوی دولفقاری

اوراق‌نوش

ناکام

دشمن بعثی

الکن

ث: جاهای خالی را با حروف صحیح، پر کن.

(۱) همراه مدافعان به ا...سارت نیروهای دشمن درآمد.

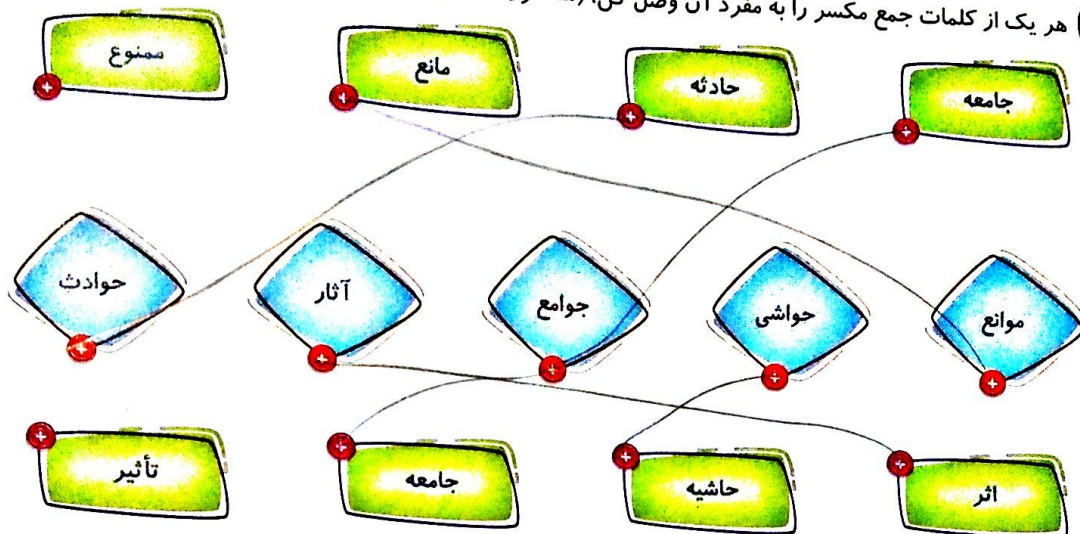
(۲) تاریخ در تلفظ نام تو...ا...لکن است.

(۳) توانست نفوذ دشمن را ناکام بگ...ارد.

(۴) دشمن بعد...ی، به صورتی...مخاف...گیر کننده می‌خواست شهر محاصره شده را به اشغال در بیاورد.

تمرین

۱ هر یک از کلمات جمع مکسر را به مفرد آن وصل کن. (سه مورد اضافی است.)

۲ درستی ☒ و نادرستی ☒ جملات زیر را مشخص کرده و در صورت نادرستی، درست آن‌ها را بنویس.

الف: معنای «سقوط» در دو جمله‌ی زیر، یکسان است. ☒

◀ سقوط هواپیما بسیار سهمگین بود.

◀ مانع سقوط شهر آبادان شد.

ب: جمله‌ی «دریاقلی، همچون دریایی خروشان بود»، به ترس او از دشمن اشاره دارد. ☒

پ: ضرب‌المثل «هر که بامش بیش، برفش بیشتر»، به دردسرهای امکانات زیاد، اشاره می‌کند. ☒

۳ هم‌معنی واژه‌های زیر را از متن درس، پیدا کن.

فرش	↩	فرش	↩
مهرش	↩	مهرش	↩
حاشیه	↩	حاشیه	↩

۴ جاهای خالی را با علائم نگارشی مناسب، پر کن.

الف: شغل دریاقلی اوراق فروشی بود .

ب: انگار کسی در گوشش می‌گفت دریاقلی رکاب بزن همه چیز به جوانمردی تو وابسته است .

پ: یکی از آن‌ها به فارسی پرسید دارید کجا می‌روید .

۵ هم خانواده‌ی واژه‌های «غفلت، توسعه، دفع، حصار، مشغول» را در عبارات زیر، پیدا کن.

الف: مردم و مدافعان شهر را از نفوذ دشمن با خبر کند.

ب: دریاقلی! به وسعت دریاست نام تو

پ: سربازان دشمن بعضی به صورتی غافلگیرکننده از رودخانه‌ی بهمن شیر گذشته‌اند.

ت: می‌خواهند شهر محاصره شده‌ی آبادان را به اشغال کامل خود در بیاورند.

۶ مصراع دوم بیت زیر، کنایه از چیست؟

«از راه اگر بانی و روشن شود هوا
تکلیف شهر خاطره‌های تو، روشن است»

.....

۷ با توجه به آرایه‌های داخل کادر، مشخص کن در هر گزینه، چه آرایه‌ای به کار رفته است؟ (یک مورد اضافی است).

تشبیه - مبالغه - کنایه - مراعات نظیر

الف: محیط خانه، او را با درس محبت به خاندان پیامبر آشنا کرد. (.....)

ب: اگر اندکی کوتاهی می‌کرد، نمی‌توانست خود را به شهر برساند. (.....)

پ: دریاقلی همچون دریایی خروشان بود. (.....)

۸ در کدام شیوه‌ی نویسندگی باید به اندازه، رنگ، بو، لطافت و زبری و سایر خصوصیات هر چیز توجه کرد؟

.....

۹ با توجه به سؤالات داده شده پاسخ درست را انتخاب کن.

الف: علامت دو نقطه (:) چه زمانی استفاده نمی‌شود؟

۱) پیش از نقل قول مستقیم

۲) هنگام توضیح دادن

۳) برای جدا کردن کلمه یا عبارت توضیحی

۴) بیان اجزای یک چیز

ب: در کدام گزینه از قلاب استفاده می‌شود؟

۱) پدر: با چشمانی پر از اشک و حسرت پسر را در آغوش گرفت. ۲) چرا پسر مرا به همراهت نیاوردی؟

۳) به به، چه قدر هوا اینجا عالی است!

۴) پدرم امشب از مسافرت برمی‌گردد.

پ: کدام جمله درست است؟

۱) در پایان تمام جملات می‌توان از نقطه استفاده کرد.

۲) اگر جمله‌ای منفی باشد در آخر آن نباید نقطه گذاشت.

۳) جمله‌هایی که پایان آن‌ها نقطه است حتماً خبری است.

۴) در پایان جملات امری، نقطه می‌گذاریم.

خوانش و پردازش

حکایت زیر را خوانده و به سؤالات مربوط به آن پاسخ بده.

شاگرد بی‌علاقه به پژوهش در راه علم، عاشقی فقیر است. عالم بی‌عمل، درخت بی‌ثمر است و پارسای بی‌علم، خانه‌ی بی‌در است.

«مازنیسی و تلخیص از گلستان سعدی، باب هشتم»

الف: چرا پارسای بی‌علم، به خانه‌ی بی‌در، مانند شده است؟

چون در اندیشه‌ی علم نیست

ب: عاشق فقیر به چه کسی نسبت داده شده است؟

به شاگرد بی‌علاقه به پژوهش در راه علم

پ: ویژگی مشترک بین عالم بی‌عمل و درخت بی‌ثمر چیست؟

همگی بی‌ثمر هستند. عالم بی‌عمل به خاطر بی‌علاقه‌ی خود به علم و پژوهش و درخت بی‌ثمر به خاطر بی‌ثمری خود است.

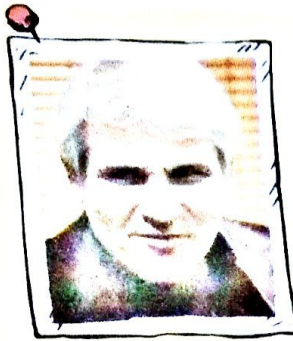
ت: حکایت، خواننده را از چه چیزی منع می‌کند؟

بی‌علاقه‌ی خود به علم و پژوهش و بی‌عملی خود را. حکایت می‌گوید که بی‌علاقه‌ی خود به علم و پژوهش و بی‌عملی خود را نباید داشت.

۱. پارسا: برهیزگار

فارسی ششم دبستان

محمد رضا ترکی

وی از شاعران و نویسندگان معاصر است و در دانشگاه تهران به تدریس اشتغال دارد.

سید حسن حسینی

از شاعران دوره‌ی انقلاب اسلامی است. وی در سال ۱۳۸۳ درگذشت.
آثار: هم صدا با خلق اسماعیل، گنجشک و جبرئیل

خودارزیابی

خیلی خوب خوب قابل قبول نیاز به تلاش

☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

من درس را می‌توانم با توجه به نشانه‌های نگارشی روان و درست و آهنگین بخوانم.

با دلاوری‌ها و مقاومت جوانانی همچون دریا قلی در زمان جنگ آشنا شدم و درک کردم.

با زندگی و آثار محمد رضا ترکی و سید حسن حسینی آشنا شدم.

می‌توانم نشانه‌های نگارشی را در جملات مختلف قرار دهم.

می‌توانم کلمات درس را درست بنویسم.

می‌توانم به سؤالات درس پاسخ دهم.

